

Němečtí národní socialisté, hakenkreuzleři, kteří v poslední době rozvinuli velkou agitační aktivitu, byli postiženi rozpuštěním »Volkssportu«; tvrdí, že tato organizace rozvíjela svoji činnost přísně v mezích svých stanov; snaží se dokázat, že tu jde o persekuci našeho hakenkreuzlerského hnutí; ale domovní prohlídky, které provedla pražská policie u hakenkreuzlerských studentů — bylo zatčeno 10 studentů — ukázaly, že se jedná o protistátní organizaci hakenkreuzlerů, kteří stávají se čím dále závislejší na říšskoněmeckém hittlerismu. Nerozumnost a neodpovědnost hakenkreuzlerského radikalismu odsoudila i »Deutsche Presse«, tedy orgán velmi hlučně německé opoziční strany.

Německé pracovní a hospodářské souručenství soustředilo hodně svých sil na potírání osnovy bankovního zákona, jak o tom svědčí projevy posl. Bachera, posl. Roscheho i články »Bohemie«.

Narozeniny presidenta republiky T. G. Masaryka — jejich ohlas v našem i cizím tisku (Syndikát čl. novinářů uspořádal výstavku ohlasu 80. narozenin T. G. Masaryka v cizím tisku) — potvrdily, co jeho vůdcovská osobnost znamená pro náš národní vývoj a pro Čsl. republiku.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Presidentská kampaň v Německu. — Nová vláda Tardieuova ve Francii. — Druhá fáze odzbrojovací konference. — Bitva šanhajská a Shromáždění Společnosti národů. — Středoevropská otázka ve stadiu politického jednání.

Po nepodařeném náběhu Brüningově dosáhnouti souhlasu nacionální pravice k prodloužení mandátu presidenta Hindenburga parlamentní cestou rozpoutal se v Německu politický zápas, který skončil přece jen vítězstvím kancléřovým. *Pravice*, vnitřně nejednotná, shoduje se v nepřátelství k panujícímu systému, k »režimu Brüningovu«, a používá každé příležitosti, aby jej svrhla. I na otázku příštího presidenta hledí pod tímto úhlem. Prodloužení mandátu Hindenburgova svorným usnesením říšského sněmu bylo by znamenalo neobyčejné posílení kancléřovy posice, jednak proto, že by se byl říšský sněm sjednotil na základě jeho iniciativy, jednak z toho důvodu, že by mu byl president musil děkovat za prodloužení svého úřadu. Z toho důvodu vymluvil Hugenberg svému spojenci Hitlerovi jeho původní ochotu na Brüningův plán přistoupiti. *Hitler* totiž nevzdává se naděje, že i Hindenburg ho povolá k vládě po vítězství v pruských volbách, jež považuje za jisté a patrně také nemůže se zbavit jistého osobního ostychu vůči osobě polního maršálka, kterou jako prostý voják za války naučil se ctít. Hugenberg je však člověk, prostý veškeré sentimentality, který má nadto všechny důvody Hindenburga nenávidět. Byla to strana německo-nacionální, která starého maršála vytáhla v roce 1925 z jeho zasloužilého hannoverského odpočinku a postavila včelo státu s tou tajnou myšlenkou učiniti jej trpným nástrojem reakce a po případě i hohenzollerské restaurace. Hindenburg však místo, aby se považoval za zástupce dočasně suspendované monarchie, vzal svou přísahu na ústavu docela vážně a nepřijímal od nikoho jiného rad, tím méně pokynů, nežli od neodpovědných činitelů republiky. V následujících bouřích a nesnázích *objevil se president býti pravou záštitou politického pořádku a míru v Německu i ve vztazích Německa k zahraničí*. Zklamal tedy důkladně své vlastní přívržence a nejeví se jim už vhodným kandidátem pro příští volební údobí. *Demokratický střed* pokusil se však právě o získání kandidatury presidenta *Hindenburga pro novou volbu*. Úspěch tohoto počínání byl předem považován za velmi pochybný. President Hindenburg bude mítí při svém věku pochopitelné přání vyhnouti se nepřijemnostem a urážkám, nezbytným ve volební kampani, a bude také v pochopitelných rozpacích stavěti se jako kandidát stran středních a levicových proti těm, kteří ho před sedmi lety vynesli na svém štítě. Soudilo se, že president Hindenburg je ochoten dáti svou osobu k dispozici právě *jen pro případ souhlasu všénárodního*. Toto úskalí podařilo se však obeplout tím způsobem, že se pod vedením berlínského starosty *Sahma* utvořil občanský výbor z osobností z různých politických stran nebo mimo politický život stojících, který adresoval výzvu k národu, aby se zúčastnil podpisování petice pro posta-

vení dosavadního presidenta jako kandidáta v nových volbách. Na tuto výzvu přihlásili se spontánně miliony voličů, ač nebylo možno v krátkosti zaranžovat ani řádný propagační aparát. Většinou jen u redakcí jednotlivých listů, hlavně ve větších městech, sešlo se v několika dnech dva miliony, a později až tři a půl milionu podpisů. Na tuto výzvu teprve reagoval prezident Hindenburg souhlasem postavit se jako *všenárodní kandidát* nové volbě i když bude bojovná. Pravice byla tím postavena před nepříjemný hotový fakt, v jehož možnost prostě nevěřila. Byla ochotna tolerovat, resp. přivlastnit si Hindenburga, jestli propustí Brüninga. President nechtěl si však nechat diktovat žádné podmínky a při jeho známém poměru k Brüningovi, v němž má naprostou důvěru, bylo také vyloučeno, aby vlastníma rukama rozbíjel celé jejich dosavadní společné dílo. Jestli se president Hindenburg odhodlává ke kandidatuře, je to právě z toho důvodu, *aby zachránil kontinuitu věcné práce a zabránil rozpoutání chaosu a občanské války* v Německu. Demokratická fronta organizuje nyní i své vlastní úderné oddíly proti hakenkrajclerům a je odhodlána nevzdati se bez boje, kdyby radikální pravice chtěla se zmocnit vlády. Když president Hindenburg ohlásil svou kandidaturu bez ohledu na stanovisko pravice, zbývala jí jediná naděje, že povalí vládu Brüningovu v otevřené bitvě parlamentní. 23. února sešel se říšský sněm, aby stanovil datum presidentských voleb a vládu čekala zde již řada návrhů nedůvěry. Nacionálové spoléhali, že ji dostanou do křížového ohně spolu s krajní levicí, poněvadž některá nepopulární opatření, zejména ministra vnitra *Groenera*, popuzovala i mezi sociálními demokraty. Zároveň stavovská *strana hospodářská*, jejíž 23 hlasů tvoří jazýček na váze Brüningovy většiny, byla rozladěna zamýšlenou daní z piva. Brüning mohl však odrazit všechny útoky právě proto, že hlavní thema sporu, otázka presidentská, převyšovala všechny rozpory a námitky ostatní. V kandidatuře Hindenburgově stály za ním proti pravici všechny strany, od sociálních demokratů až po konservativce a umírněné nacionály. Dokonce i strana, hlasující vždy s harzburkskou frontou proti vládě, průmyslnická *strana lidová*, vyslovila se rozhodně pro novou volbu Hindenburga. Sněm sešel se za nálady úplně změněné proti tísnivým a rozháraným poměrům na podzim. Všechny návrhy nedůvěry jak se strany komunistické, tak se strany nacionální, byly odmítnuty. Pusté scény, k nimž se dali strhnouti národní socialisti, poskytly Brüningovi a Groenerovi jen příležitost k snadnému triumfu a k vhodné propagandě kandidatury Hindenburgovy. Volební kampaň nabyla záhy krajní prudkosti, zejména se strany *národně-socialistické*, která je si vědoma, že běží o celý její politický osud. Hitler přijal jen nerad protikandidaturu, která mu byla vnucena řadou neúspěchů a promeškaných příležitostí v jednání předcházejícím. *Konservativní* nacionálové nepřipojili se k němu, nýbrž postavili vlastního kandidáta, vůdce Stahlhelmu *Düsterberga*, majíce oprávněné obavy z následků neomezeného panství hákového kříže.

Nedávno *rekonstruovaná vláda Lavalova* byla poražena senátem, poněvadž *vyprovokovala levici ku krajnímu odporu návrhem volební reformy*, vyhovujícím potřebám stran pravicových. Podle dosavadního volebního řádu dochází ve volebních okresech k užším volbám, při nichž je možno uzavírat různé kompromisy a kartely. Při stranické roztříštěnosti dosáhne málokde kandidát jedné strany absolutní většinu. V druhé volbě poskytují se tím však šance spojení dvou velkých levicových stran, radikální a socialistické. Proto pravice chtěla prosadit *reformu ve směru relativních většin*. Již ten kandidát, který by obdržel 25% hlasů zapsaného voličstva, měl býti považován za zvolena. Krom toho zaváděla se *volební povinnost a hlasovací právo žen* rovněž z toho důvodu, že se tím považovaly vyhlídky pravice za posílené. Levicová menšina ve sněmovně bránila se i obstrukcí a exodem z parlamentu. *Senát*, který má ve Francii stále určitý sklon k levici, byl tím pobouřen proti vládě a nespokojil se jen s odmítnutím volební reformy, nýbrž hnal *Lavala* k odpovědnosti a když žádal o odsunutí interpelací, *porazil jej prostým hlasováním*. Vládní krize řešila se pak podle obvyklých metod tím, že se hledalo východisko v jistém *kabinetu středním*, neutrálním. Jako vhodná osobnost k tomu byl vybrán poslanec *Painlevé*, který byl již několikrát ministerským předsedou a získal si i důvěru na pravici svým opatrným stanoviskem v otázce odzbrojovací. Chtěl ve svém kabinetu získati spolupráci obou vedoucích osobností předešlých vlád, *Lavala* a *Tardieua*, byl však odmítnut, poněvadž sněmovna byla rozhodnuta hájit své politické

prerogativy proti senátu a většina byla tím více vydrážděna proti menšině. Tak se stalo, že místo mírnější vlády Laval-Tardieuovy přišla k veslu *ještě energičtější pravicová kombinace Tardieu-Laval*. Prestyž Tardieuův, který právě vzrostl iniciativním vystoupením na konferenci odzbrojovací, ukázal se býti politickou hodnotou, proti níž levice nemůže postavití tou dobou nic rovnocenného. Rozhodnutí o budoucím kursu všeobecné politiky ve Francii mohou ovšem přinésti teprve volby, které se budou konati koncem dubna nebo v květnu. Volební reforma octla se zakročením senátu ve stadiu likvidace. Vláda sama nehodlá se za ni exponovati.

Po vyčerpání generální debaty na odzbrojovací konferenci ženevské, v níž se ujali slova téměř všichni delegáti zastoupených zde států, přešla práce na jednání komisi. *Zpravodajem* tak zv. hlavní komise byl zvolen československý ministr *dr. Beneš*, který na sebe upozornil velmi šťastně formulovanou řečí, ukazující jasnou vůli a schopnost ujmouti se úkolu konference s praktické stránky. Dr. Beneš je přesvědčen, že konference musí vykonati něco pozitivního, třeba to byl jen první krok, ale ve správném směru. Jde o *omezení a postupné snížení světové výzbroje* a zvláštní komise Společnosti národů pracovala po pět let na přípravě *konvence*, tomuto účelu vyhovující. Není možno, aby tato přípravná práce byla nyní zanedbána a začalo se s něčím docela novým. Tak by se konference rozhodně kupředu nedostala. Většina chápe nezbytnost tohoto postupu a proto byl hlavním výborem především odbyt *radikální, přímočarý návrh sovětů* a pak i *Německo* donuceno ustoupiti se svým programem, předloženým delegátem Nadolným, který chtěl *převést všeobecnou odzbrojovací diskusi na podklad odzbrojení Německa podle mírové smlouvy versailleské*. Srážkou hned na počátku jednání výborového a jejím výsledkem byly tak odhaleny nejen právě kořeny sporu, o něž tu jde, nýbrž spor byl už i v jistém směru rozhodnut. Německo a státy odzbrojené následkem porážky přejí si spíše zrovnoprávnění ve výzbroji, než odzbrojení, naproti tomu *spojenci a státy neutrální*, které si opravdu přejí *ulehčení v břemenech zbrojení a zároveň úlevy ve válečném nebezpečí*, která je nezbytna pro psychologickou přípravu odzbrojení, nemohou dopustit, aby pod titulem rovnoprávnosti státy už odzbrojené mohly se znovu vyzbrojiti. Zvolením ministra Beneše a přijetím konvence, vypracované přípravnou komisí Společnosti národů za základ konferenčních prací, bylo dosaženo jistoty, že vývoj půjde na kolejkách, které tu byly předem položeny, že *tudíž nedojde k žádnému překvapení* a možno spoléhati opravdu na určité, třeba také na *sensační pozitivní výsledky*.

Brutální zákrok japonského námořnictva v Šanhaji ukázal se býti pro Japonsko po leckteré stránce trpkým omylem. Především síly, s nimiž japonský admirál svůj čin provedl, byly naprosto neúměrné zamýšlenému účinku. Zdá se, že Japonsko naučilo se Číňany v Mandžusku podceňovat a soudilo poněkud ukvapeně, že ani v Šanhaji nenarazí na větší obtíže. Byl to však klam. Šanhaj je milionové město, které je pravou branou do středu Číny, a byla tu také silná, pohotová posádka. Japonští střelci, kteří vnikli do předměstské Čapej v počtu pouze asi 1.500 mužů, byli přivítáni tvrdošijným odporem čínského vojska i obyvatelstva a ani bombardování aeroplány a lodními děly nezabránilo tomu, aby Japonci nemusili zaznamenat první porážku. Bylo nutno vyslati na místo nejprve dvě, později tři až čtyři divise japonského vojska s plnou výzbrojí, které počalo pravidelně obléhat čínské pevnůstky při mezi ústí Jancekianu, aniž se mu podařilo tyto narychlo modernisované tvrže dobýt. Vznikla pak fronta Čapej a Vusunem, na níž se *bojovalo stejně tvrdošijně s obou stran* o každou píď půdy po způsobu, jaký známe z války světové odněkud od Yprů nebo z Artois. Rozhořčené útoky japonské vyvolávaly protiútoky Číňanů, kteří tu projevili nejen odolnost, nýbrž i taktické a strategické schopnosti, které by byl u nich nikdo nečekal. Pronášelo se ovšem podezření, že v čínském generálním štábu jakož i při některých technických skupinách jsou činní němečtí důstojníci. Přes to o výsledku bitvy nemohlo býti pochyby, ježto Japonsko nemohlo v žádném případě snéstí újmu prestyže, kterou by mu byl způsobil trvalý neúspěch v jeho počínání. Čínský odpor musil míti za následek jen stupňování japonského úsilí, vysílání dalších posil na místo, kde se *konečně uplatnila převaha japonských zbraní a vojenské organisace*. Japonsko je nesporně jednou z největších vojenských velmocí této doby, zatím co Čína je stát ještě

neorganisovaný, bez řádné administrativy a financí, vydaný do rukou svátících se generálů a držitelů moci. V Šanhaji náhodou komandoval velitel dobře vyzbrojené a ukázněné armády (19. divise kantonská) a při blízkosti hlavního města mohl dostati pomoc samotného jádra čínských vojsk pod osobním velením Čiankajšekovým. Ale tyto elitní sbory odolávaly úspěšně jen potud, pokud Japonsko mělo v činnosti jen malý zlomek svých sil. Čína i nadále nemůže pomýšleti na pravidelnou válku s Japonskem při plném rozpoutání pohotových prostředků s obou stran. Jako v případě mandžuském, tak i zde spoléhá Čína jen na *vnější pomoc*, zejména *obratně využití aparátu Společnosti národů* a opravdového přání velkých národů světových po míru. Není také pochyby, že ostatní velmoci jsou zde do značné míry přímo interesovány a nemohou připustit, aby Japonsko Šanhaj nebo dokonce celou Čínu ovládlo. Čínští diplomati jsou mistři propagandy a právní argumentace, naproti tomu Japonci ve vědomí své fyzické převahy užíli metod násilných, spoléhajíce na handicap, kterým je pro Evropu i Ameriku soudobá hospodářská krise. Ostatně i touha po míru, která proti Japoncům veřejnost pobuřuje, je na druhé straně jejich spojencem, neboť nikdo nemá chuti pustit se do války s nimi pro to, aby se zabránilo jejich válce s Číňany. — Společnost národů je za takovýchto okolností v krajních nesnázích při řešení sporu, jemuž se podle platných smluv nelze vyhnouti. Čína je právě tak, jako Japonsko, členem Společnosti a jestli případ mandžurský mohl se ještě traktovat zvolna a do šíře podle článku 11., nebylo lze odepřít Číně *po útoku na Šanhaj ostřejší a závažnější postup podle čl. 15.* Zde je Japonsko docela zřejmě v nepravu, podniknuvši ozbrojený útok na vlastní čínské území a dokonce na nechráněné město, takže Společnost národů musí zde při neústupnosti vlády tokijské *označiti Japonsko za útočníka.* To se stalo nepřímou již tím, že dvanáct členů Rady, to jest celá Rada bez obou účastníků sporu, apelovalo již přímo na Tokio, ne jako dříve na obě strany, žádajíc kategoricky zastavení nepřátelství. Rovněž musilo se vyhověti žádosti Číny svoláním *mimořádného shromáždění Společnosti národů*, které se má vysloviti s konečnou platností. Japonsko přivolilo aspoň ku příměří v Šanhaji, ale teprve tenkrát, když nově vyloděným posilám podařilo se obchvácením čínského křídla protivníka přinutit *k ústupu tak daleko za město*, jak původní japonské ultimatum předpisovalo. S vlastním ústupem s čínského území však nebude pospíchat a je zřejmo, že chce obsazení Šanhaje použít jako *nátlaku na Čínu i velmocí* za účelem dosažení jejich povolnosti v hlavním svém zájmu, kterým zůstává *Mandžusko*. Shromáždění S. N. navrhlo přijati, za zdržlivosti obou soupeřů 11. března jednomyslně resoluci, kterou se všichni členové zavazují neuznati stav pod vojenským nátlakem vytvořený a Japonsko vyzývá k úplnému obnovení právních poměrů. Japonský zástupce přijal usnesení příznivě a v Šanhaji je ticho. Jakým tempem bude pokračovat vyklizování zůstává však pochybno.

Otázka *sblížení států střeoevropských*, která se udržuje již řadu týdnů v popředí mezinárodní diskuse, nabývá nyní rázu skutečné politické aktuality. Již rekonstrukce vlády Bureschovy a potom následující *prohlášení rakouského kancléře o nezbytnosti vytvoření širšího hospodářského území*, signalisovalo důležité změny, které se zde chystají. V *Pešti* a potom v *Brně* konaly se sjezdy střeoevropských sekci panevropské unie, na nichž došlo k projevům představitelů hospodářského i politického života ze států podunajských. Bylo zřejmo, že půda je do značné míry připravena pro spolupráci národních států, ustavených na troskách bývalé monarchie. Za svého pobytu v *Ženevě* promluvil pak francouzský ministerský předseda *Tardieu oficiálně se zástupci těchto států a doporučil jim kooperaci*, pro níž slíbil *všechnu pomoc nejen jménem svým, nýbrž i jménem Anglie a Itálie.* To vzbudilo přirozeně sensaci a na německé straně nepokoj, jako by šlo o podobnou politickou akci, jakou Německo podniklo loni v březnu, tentokrát se strany opačné. Mluví se o snahách *Francie a Československa o vybudování podunajské federace*, která by byla protivahou Německa a překážkou jeho rozpětí ve směru na Balkán a blízký východ. Německo pospíšilo si tudíž se svou vlastní preferenční nabídkou Rakousku. Ve skutečnosti jde pouze o překonání hospodářských obtíží, které vznikly ze zpětrhání přirozených obchodních styků v této oblasti po rozvratu Rakousko-Uherska. Nemůže být řeči o ovládnutí střeoevropského komplexu Francií nebo Československem, poněvadž se zde velmocenské vlivy vzájemně

vyvažují a síly jednotlivých států, na jichž spojení se pomýšlí, jsou rovněž v rovnováze. Jde tu právě naopak o *vyloučení mocenské převahy* toho činitele, který jediný by měl nesmírnou převahu nad ostatními — *Německa*. *Přímá účast* této velmoci ve střední Evropě, ve spojení s malými národy, znamenala by prakticky ovládnutí těchto států německým imperialismem. Německu nemá se překážeti ve spolupráci se středoevropskými státy a nebude vylučováno z mezinárodních porad o nové úpravě, nebude postaveno před hotovou věc jako ono postavilo Evropu 19. března 1931. Ovšem nebude-li souhlas Němců k tomu, co diktuje rozum i neodbytná hospodářská potřeba, ve střední Evropě dosažitelný, nebude možno nechat si jím stále překážeti. Ostatní velmoci, zejména blízko zde interesovaná *Itálie*, jsou k pomoci ochotny, a také *Anglie* chápe nutnost rychlých a účinných zákroků v zájmu ozdravení těžce ohroženého Rakouska a Maďarska, na nichž se anglický kapitál velmi angažoval.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

VOJTA BENEŠ: ČESKOSLOVENSKÁ AMERIKA V ODBOJI. I. Od června 1914 do srpna 1915. V Praze 1931. Vydalo nakladatelství Pokrok v Praze. Stran 425 za Kč 49.—.

Dějiny našeho zahraničního odboje ze světové války v letech 1914—1918 budou jednou z nejzajímavějších a nejpoučnějších kapitol našich novověkých dějin. Nejen tím, *čeho* jsme dosáhli, nýbrž hlavně a především tím, *jak* jsme toho dosáhli. A toto *jak*, musí býti dnes i nadále bezpečným vodítkem všem, jimž jde vážně nejen o pouhé zachování naší samostatnosti, nýbrž také o všestranné zmohutnění našeho demokratického státu a zesílení jeho vlivu na demokratisaci celé Evropy, hlavně ovšem střední. V celkových dějinách zahraničního odboje zaujme pak československá Amerika místo velmi významné, jak napovídá již první díl široce založeného a dokumenty přímo napěchovaného Benešova životního díla. (Autor zdůrazňuje hned v předmluvě, že svobodomyšlní v revoluci vedli. Prakticky a ideově. Revoluce československé Ameriky vyšla z lidu a byla konána lidem. Byla demokratická v nejkrásnějším smyslu slova. Se svobodomyšlným táborem sešli se k revoluční spolupráci hned od prvních počátků podle autora čeští evangelíci, zatím co katolický svět šel ve svých četných předních mužích věrně s Rakouskem, ve svém tisku pak útočil na odboj v jeho nejchoulostivějších okamžicích, a ve svých širokých lidových kruzích zachovával lhostejný postoj: »Trvalo plně dva roky, než čeští katolíci po vnitřních bojích našli pevné stanovisko k vývoji věci« (str. 56). Největším vlivem však na všechnu československou emigraci bez rozdílu působily návštěvy Masarykovy, praví autor. Světová válka zastihla Čechy a Slováky v Americe nepřipravené organizačně, nepřipravené finančně a nepřipravené politicky. Přes to však víra ve vítězství spojeneckých zbraní byla mezi českým lidem skoro všeobecná a hned od prvních okamžiků našli se jednotlivci, kteří myslili na vlastní národ. Myšlenka politické samostatnosti padala z počátku do půdy naprosto nepřipravené, skoro na skálu, praví autor. A dodává: »Pravda, česká Amerika měla své krásné politické a osvícenské tradice, měla svůj probudilý tisk a svá duchovní střediska, ale široké vrstvy českého lidu v Americe neměly přece jen toho politického zájmu, jehož bylo třeba, aby hnutí tak nové a odvážné došlo v krátkém čase souhlasu« (str. 151). Víra v Rusko zápasila úsilně a nepoddajně s přesvědčením, že jedinou a nejjistější oporou svobody každého národa je vlastní odhodlání« (str. 186). Přčetní jedinci byli zaujati podle autora rakušáctvím. »Pravda, jedním jeho důvodem bylo úžasné skrblictví tak mnohých našich lidí a obavy, že kdosi z peněz jimi darovaných bude se dobře mít, ale jinde bylo to i opravdově přilnutí k císařskému Rakousku nebo aspoň — a to nejčastěji — oddanost k mužům či i institucím rakousky orientovaným. Tak bylo v prvních dvou letech, až do vstupu Spojených států do války, u značné části katolických Čechů« (str. 195). Revoluční boj za svobodu a samostatnost vyvolal podle autora velmi těžkou krizi v řadách českých socialistů, krizi tím bolestnější, čím inteligentnější lidé ji prožívali; řada z nich si tu krizi uvědomila a počala ji řešit. »Je to velmi významný a charakteristický